

№ 42.

Warszawa, dn. 17 października 1931 r.

Ogóln. zbioru № 497.

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych—Wiceprezes Rady Związku inż. S. J. Okolski.
Redaktor odpowiedzialny inż. Maurycy Chorzewski.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA: Warszawa, Krak. Przedmieście 5 m. 7, tel. 714-26. Adres telegr.: „Metalowcy — Warszawa“.

Przenumerata wynosi z przesyłką w kraju: zł 5 kwartalnie. Numer pojedynczy gr. 50.

Członkowie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych otrzymują „PRZEMYSŁ METALOWY“ bezpłatnie.

TRESC NUMERU: Międzynarodowy Instytut Naukowej Organizacji Pracy w sprawie racjonalizacji. — Akcja P. Z. P. M. w sprawie pomocy bezrobotnym. — Odezwa Naczelnego Komitetu do Spraw Bezrobocia do Komitetów Wojewódzkich. — Kronika. — Kolejnictwo polskie na tle stosunków międzynarodowych. — Wiadomości z zagranicy. — Notatki. — Ceny. — Giełda. — Patenty.

MIĘDZYNARODOWY INSTYTUT NAUKOWEJ ORGANIZACJI PRACY W SPRAWIE RACJONALIZACJI.

Na drugiej konferencji Międzynarodowego Instytutu Naukowej Organizacji Pracy, która odbyła się dnia 4 lipca 1931 r. w Genewie przy udziale 200 przedstawicieli życia gospodarczego, reprezentujących 17 państw, omawiano sprawę racjonalizacji i zarzutów, jakie są stawiane racjonalizacji w związku z przeżywaną obecnie nadprodukcją i bezrobociem.

Konferencja wydała w tej sprawie opinię ujętą w 7 rezolucyj, których tekst podajemy poniżej w streszczeniu:

1. Należy stwierdzić, że obecnie przeżywane trudności gospodarstwa światowego zależą w mniejszym stopniu od przyczyn natury ekonomicznej aniżeli od niepokojów politycznych i społecznych.

Z tego też względu nie należy w sposób powierzchowny i niesprawiedliwy czynić racjonalizację odpowiedzialną za obecną sytuację.

2. Uznając, że producenci zrationalizowani technicznie wytwarzają większe ilości towarów po niższych cenach sprzedażnych i że w ten sposób przyczyniają się do rzucania na rynek wielkiej ilości towarów, nie należy szukać na to lekarstwa w ograniczeniu racjonalizacji, natomiast szukać go trzeba:

a) w rozbudowie racjonalizacji przy organizowaniu poszczególnych działów produkcji na platformie najpierw państwowej, a z kolei międzynarodowej;

b) w słusznej racjonalizacji podziału, który należy uczynić lepszym, szybszym i tańszym oraz w racjonalizacji konsumpcji przez oferowanie możliwie najlepszych towarów po najprzystępniejszych cenach.

W rezultacie zaleca się rozwinąć racjonalizację w każdej branży przemysłowej i rolniczej, powołać do życia porozumienia producentów, zmierzające do uniknięcia szkodliwej konkurencji, przy jednoczesnym zwracaniu uwagi, aby spożywczy byli dostatecznie chronieni drogą należytego informowania o działalności tych porozumień. Również zaleca się przeprowadzenie na platformie międzynarodowej badań naukowych, zmie-

rzających do zrationalizowania podziału i ułatwiających przystosowanie produkcji każdego przedsiębiorstwa do realnych potrzeb konsumpcji. Wreszcie zmierzać należy do stopniowego wzmoczenia konsumpcji przez zwiększenie zdolności nabywczej spożywców, drogą zmniejszenia kosztów własnych produkcji i wymiany, co w konsekwencji prowadzi do obniżenia cen.

3. Przyznając w zupełności, że racjonalizacja pociąga za sobą w pierwszym okresie, jako wynik chwilowy, usunięcie części personelu technicznego, zastąpionego przez maszyny, a więc powoduje bezrobocie zwane technologicznym, konferencja stwierdza, że wśród rozlicznych przyczyn bezrobocia jedynie wyżej wymieniona powinna być uważana z punktu widzenia ekonomicznego za usprawiedliwioną, gdyż jest ona produktywną i w dalszej konsekwencji przynosi ulepszenie produkcji, oszczędność pracy, a więc nowe bogactwa.

Zaleca się:

aby w tym okresie przejściowym przedsiębiorstwa dołożyły wszelkich starań, by częściowym ograniczeniem godzin pracy, zwłaszcza w tych działach, w których to jest możliwe, zredukować do minimum bezrobocie, będące szczególnie demoralizującym;

aby, w oczekiwaniu powrotu pełnego zaufania i wzrostu zdolności nabywczej konsumentów, bezrobotni znaleźli czyto u swoich organizacyj zawodowych, czyto u władz publicznych pomoc niezbędną aż do chwili uzyskania pracy;

aby na czas przesilenia, w miarę możliwości, nastąpiła pomiędzy organizacjami pracodawców i robotników możliwie ścisła współpraca.

4. Uznając, że praca zarówno kierowników, jak i wykonawców w nowoczesnych przedsiębiorstwach stała się, wskutek uproszczenia czynności i wprowadzenia norm (standardów), bardziej monotonna i mniej indywidualna, konferencja podkreśla, że z drugiej strony praca kierowników została tą drogą zwolniona z potrzeby codziennej improwizacji i nie wymaga stałej osobistej kontroli, a praca personelu odbywa się bez

nadmiernych wysiłków, w lepszych warunkach higienicznych i warunkach ogólnych pracy, przy większych zarobkach i większej możliwości dostępu robotników do wyższych stanowisk technicznych,

rezolucja zaleca:

w celu zapewnienia swobody myśli kierowników — rozpowszechnienie zmechanizowanych sposobów kontroli przedsiębiorstwa;

w celu zapewnienia najzupełniejszej współpracy robotników — odwoływanie się do zdolności i inicjatywy indywidualnej personelu, jak również popieranie organizacji, zmierzających do postępu wiedzy technicznej wśród robotników;

w celu zapewnienia rozwoju intelektualnego i kulturalnego robotników — wprowadzanie wszelkich udogodnień, któreby pozwalały pracować krócej i z mniejszym wysiłkiem.

5. Uznając, że racjonalizacja, której zadaniem jest zapewnienie producentom, robotnikom, konsumentom i państwu maximum bezpieczeństwa i równowagi, nie mogła przy obecnym przesileniu osiągnąć pełni swoich wyników tak w Europie, jak i w Ameryce, konferencja uważa za swój obowiązek wymienić, jako zasadnicze przyczyny:

a) błędy niektórych racjonalizacji indywidualnych, zbyt ambitnych, nieprzemyślanych lub nieuzasadnionych,

b) zastosowanie racjonalizacji do jednego przedsiębiorstwa, podczas gdy ona powinna obejmować stopniowo całą branżę według planu, najprzód krajowego, a następnie międzynarodowego;

c) nadewszystko zaś depresję, niepewność i brak zaufania, zrodzone z innych przyczyn, nieekonomicznych, które jednak stanowią dziś najpoważniejsze przeszkody przy wyjściu z przesilenia.

Zaleca się:

stosowanie jak najszerzej grupowej wymiany doświadczeń, rozwój instytucji zawodowych, związanych z wielkimi organizacjami syndykalnymi i prowadzących na korzyść wszystkich członków tej organizacji badania, studia i statystyki, które pozwolą wszystkim należycie pracować i przekształcać się.

Szósta rezolucja omawia wpływ racjonalizacji na słabe organizmy gospodarcze i państwowe, zaś siódma rozważa konsekwencje etyczne i społeczne.

W końcu konferencja, stwierdziwszy że racjonalizacja nie jest jakimś sposobem czy metodą, którą można przyjąć lub odrzucić, ale że jest ona ujęciem doktrynalnym przyrodzonych tendencji ku postępowi, podkreśla jeszcze raz, że jest błędem zarzucać racjonalizacji skutki, wyniki bądź właśnie z braku racjonalizacji, bądź też ze złego jej stosowania, bądź wreszcie z zupełnie innych przyczyn, i stwierdza, że racjonalizacja przyniosła w szeregu dziedzin gospodarczych i społecznych wyraźne postępy. Konferencja zaleca Instytutowi Międzynarodowemu Organizacji Naukowej w Genewie prowadzić w dalszym ciągu prace w kierunku lepszego zrozumienia i stosowania zasad racjonalizacji, przedewszystkiem przez organizację grupowej współpracy w kierunku badań i wymiany doświadczeń.

Rezolucje tak poważnej organizacji międzynarodowej, w której zasiadają przedstawiciele robotników, mają pierwszorzędne znaczenie, albowiem niedwuznacznie podkreślają, że obecny kryzys nie jest bynajmniej wynikiem racjonalizacji produkcji, jak to często chcą widzieć niektóre stronnictwa polityczne.

AKCJA P. Z. P. M. W SPRAWIE POMOCY BEZROBOTNYM.

W d. 13 b. m. odbyło się specjalne posiedzenie Rady Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, poświęcone sprawie udziału P. Z. P. M. w akcji Naczelnego Komitetu do Spraw Bezrobocia.

Przewodniczący Naczelnego Komitetu, b. minister inż. Czesław Klarner, który jest członkiem Rady Związku, przedstawił Radzie zasady organizacji Naczelnego Komitetu i źródła dochodów, z których N. K. spodziewa się około 66 milionów złotych wpływów na akcję zwalczania skutków bezrobocia w czasie zimowych miesięcy. Referat p. Klarnera uzupełnili członkowie Rady P. Z. P. M. b. minister inż. Antoni Kamiński, członek Wydziału Wykonawczego N. K., i p. Kazimierz Ambrożewicz, przewodniczący Wydziału Finansowego w Komitecie Wojewódzkim Warszawskim do Spraw Bezrobocia.

Po dłuższej dyskusji, na wniosek prezesa p. Jeziorańskiego, Rada uchwaliła zwrócić się do członków Związku w całej Polsce z zaleceniem poparcia usiłowań Naczelnego Komitetu. Stosowna odezwa będzie wysłana do członków P. Z. P. M. w najkrótszym czasie.

ODEZWA NACZELNEGO KOMITETU DO SPRAW BEZROBOCIA DO KOMITETÓW WOJEWÓDZKICH.

Naczelny Komitet do Spraw Bezrobocia przy Prezesie Rady Ministrów rozesał do komitetów wojewódzkich okólnik № 40/253 z d. 14 października r. b., poprzedzony następującym wstępem:

„Rada Ministrów, uchwalając wnioski w zakresie akcji zmierzającej do złagodzenia skutków bezrobocia, wskazała źródła dochodu na cele tej akcji o charakterze ogólnopaństwowym.

Naczelny Komitet przy badaniu wpływów, jakie można będzie osiągnąć z tych źródeł, doszedł do przekonania, że nie mogą być one w żadnym mierze wystarczające do zaspokojenia potrzeb, wynikających z akcji N. K.

Dlatego też N. Komitet jest zdania, że do akcji pomocy należy wciągnąć jak najszerzej warstwę społeczeństwa, by zadanie złagodzenia skutków bezrobocia w terenie było rozwiązane przez komitety lokalne środkami miejscowymi.

O ile chodzi o lokalną akcję finansową, odnośne wnioski przedstawione zostały N. Komitetowi przez Komitety Wojewódzkie w odpowiedziach na kwestjonariusz, rozesłany w swoim czasie do pp. Wojewodów. Poszczególne Komitety różnie ujmują kwestję wyszukiwania źródeł dochodu dla siebie.

Naczelny Komitet ujął w poniższym zestawieniu wszystkie te źródła, które zostały zaproponowane przez Komitety Wojewódzkie, jako też i te, które N. Komitet ze swej strony uważa za stosowne i możliwe do zużytkowania przy gromadzeniu funduszy przez Komitety lokalne.

W dalszym ciągu Naczelny Komitet wskazuje szczegółowo 18 źródeł dochodu, a mianowicie:

- 1) *Dotacje samorządów miejscowych.*
- 2) *Dotacje Komunalnych Kas Oszczędności.*
- 3) *Świadczenia przemysłu, handlu i rzemiosł.*
- 4) *Świadczenia robotników i przemysłu łącznie.*
- 5) *Świadczenia urzędników i pracowników.*
- 6) *Świadczenia wolnych zawodów.*
- 7) *Świadczenia rolników.*
- 8) *Świadczenia właścicieli nieruchomości.*
- 9) *Opodatkowanie biletów na koncerty, widowiska teatralne, kinowe, zawody sportowe, odczyty.*
- 10) *Opodatkowanie gry w klubach i resursach.*
- 11) *Zużytkowanie towarów skonfiskowanych przez władze celne.*
- 12) *Dodatkowe opłaty do taks od uboju bydła.*
- 13) *Dodatkowe opłaty do cen gazu, elektryczności i wody.*
- 14) *Sprzedaż nalepek wydanych przez Komitet.*
- 15) *Sprzedaż żetonów wydanych przez Naczelny Komitet.*
- 16) *Dopłata do rachunków w restauracjach, kawiarniach, cukierniach, tudzież przedsiębiorstwach handlowych.*
- 17) *Dopłata do paszportów zagranicznych.*
- 18) *Korzystanie z pomocy instytucji wojskowych.*

Z wymienionych źródeł przytaczamy poniżej punkty 1—5 oraz 8, które bliżej dotyczą przemysłowców i ich pracowników.

1) *Dotacje samorządów miejscowych.*

Do łagodzenia skutków bezrobocia są z natury rzeczy powołane samorzady terytorjalne. Komitety lokalne mają więc wszelką podstawę do niezwłocznego porozumienia się z odnośnymi czynnikami samorządowymi w celu uzyskania na potrzeby prowadzonej przez nie akcji pomocy bezrobotnym ściśle określonych sum z budżetów samorządowych. Powyższy udział samorządów w mniemaniu N. Komitetu powinien w każdym razie przekraczać 1% od budżetów samorządów.

2) *Dotacje Komunalnych Kas Oszczędności.*

Subsydowanie akcji pomocy bezrobotnym przez Komunalne Kasy Oszczędności wyobraża sobie N. Komitet w formie miesięcznych subsydjów, których wysokość może być uzależniona od sytuacji finansowej danej Kasy.

Wojewódzki Komitet Krakowski uzyskał 20% od przewidywanego czystego dochodu Komunalnej Kasy Oszczędności w spłatach miesięcznych w ciągu całego okresu akcji walki z bezrobociem.

3) *Świadczenia przemysłu, handlu i rzemiosł.*

Dobrowolny podatek na rzecz bezrobotnych ze strony przemysłu, handlu i rzemiosł, a więc wszystkich przedsiębiorstw bez wyjątku wykupujących świadectwa przemysłowe, winien wynosić zasadniczo $\frac{1}{2}$ ceny opłacanego świadectwa przemysłowego łącznie z dodatkami; podatek ten powinien być płatny jedno-

razowo, ewent. w kilku ratach podług uznania Komitetu. Ceny świadectw przemysłowych dla przedsiębiorstw przemysłowych, handlowych oraz rzemieślniczych podane są w Dz. Ust. R. P. № 79, poz. 550, str. 1177 z roku 1925.

Rzemieślnicy, którzy nie wykupują świadectw przemysłowych, mogą być opodatkowani po 1 zł miesięcznie od warsztatu, oraz po 50 groszy miesięcznie od każdej zatrudnionej w warsztacie osoby.

Banki prywatne, tudzież instytucje kredytowe należałoby obciążyć podobnie jak Komunalne Kasy Oszczędności, t. j. miesięcznymi dotacjami. Kwoty te należy ustalić z poszczególnymi bankami, względnie z ich organizacjami, znajdującymi się na miejscu.

4) *Świadczenia robotników i przemysłu łącznie.*

Możność zwiększenia funduszu na rzecz komitetów lokalnych widzi N. Komitet również w opodatkowaniu się warstwy robotniczej. Podstawą, mogącą wywrzeć moralny wpływ na warstwę robotniczą w tym kierunku, będzie rzucenie hasła oddania na rzecz pomocy bezrobotnym „Dnia Pracy“ przed Bożym Narodzeniem dnia 1 grudnia i przed Wielkanocą dnia 15 lutego, t. j. łącznie dwudniowego zarobku w ciągu całego okresu akcji komitetów.

Świadczeniom tym (dobrowolnym) podlegaliby tylko ci robotnicy, którzy pracują przez 6, względnie conajmniej 5 dni w tygodniu.

Zakłady przemysłowe, wpłacając sumy przypadające za robocizną ofiarowaną na rzecz komitetów lokalnych, winny ze swej strony dopłacić sumy identyczne, jakie wnieśli ich robotnicy.

Wojewódzki Komitet Krakowski uzyskał od robotników obciążenie w skali $\frac{1}{2}\%$ ich zarobków miesięcznych z tem, że pracodawcy dadzą drugie tyle.

5) *Świadczenia urzędników i pracowników.*

Poważną pozycję dochodową może stworzyć dla komitetów lokalnych opodatkowanie się warstw urzędniczych i pracowniczych. Opodatkowanie się wyżej wymienionych można zastosować w formie procentowej od uposażenia, nie mniej niż $\frac{1}{2}\%$. Komunikuje się, że Wojewódzki Komitet Śląski wprowadził następujące normy:

od 300 zł miesięcznie	0,5%
„ 600 „ „	1%
„ 1000 „ „	2%
„ 2000 „ „	3%
„ 3000 „ „	4%
„ 4000 „ „	5%
„ 5000 „ „	6%
ponad 5000 „ „	6%

Naczelny Komitet ze swej strony przeprowadzi pertraktacje z centralnymi organizacjami urzędniczymi, a w razie potrzeby poprze tę sprawę ogólną propagandą.

8) *Świadczenia właścicieli nieruchomości.*

Właściciele nieruchomości (domów i hoteli) mogą być obciążeni w skali 1% od obrotu miesięcznego.

Należy ustalić w porozumieniu, o ile możliwe, z miejscowymi właściwymi organizacjami.

W zakończeniu swego okólnika Naczelny Komitet daje następujące wskazówki.

„Wpływy ze wszystkich źródeł wymienionych wyżej w pozycjach 1—18 będą pozostawione do dys-

pozycji komitetu wojewódzkiego, względnie komitetów lokalnych, o ile potrzeby akcji niesienia pomocy bezrobotnym w danym województwie będą tego wymagać.

Wszystkie nadwyżki, pozostające komitetom po pokryciu kosztów ich akcji, będą przekazywane raz na miesiąc do N. Komitetu, który dołączy je do sum uzyskanych ze źródeł ogólnopaństwowych, przeznaczonych na ewentualne zasilenie środków tych komitetów, których dochody ze źródeł miejscowych nie wystarczą na pokrycie potrzeb.

Komunikując o powyższem, N. Komitet uprasza, aby Wojewódzkie Komitety, zarówno jak i lokalne przystąpiły niezwłocznie do akcji, mającej za zadanie zapewnienie środków na niesienie pomocy bezrobotnym, wyszukując wskazane źródła dochodu, stosownie do uznania komitetów, ewentualnie stwarzając nowe w tym celu pomysły. Jedynie równoległa, skoncentrowana i usilna akcja finansowa na całym terenie Rzeczypospolitej będzie w stanie zapewnić N. Komitetowi i jego odpowiednikom niezbędne wpływy. Sytuacja obecna Państwa nakazuje nam wszystkim, abyśmy liczyli jedynie na własne siły.

N. Komitet, przedstawiając zestawienie powyżej wskazanych źródeł dochodu, jeszcze raz zaznacza, iż cały szereg z powyższych źródeł ma charakter dobrowolnych świadczeń, które wymagać będą uprzedniego porozumienia z odnośnymi organizacjami, aby pod ich wpływem mogły być ustalone ostateczne normy obciążenia.

Jednocześnie N. Komitet prosi Komitety Wojewódzkie o informowanie go o wszelkich nowych źródłach dochodu, które nie zostały ujęte w treści niniejszego listu“.

POWODZENIE EKSPORTOWE POLSKIEJ FABRYKI METALOWEJ.

Usiłowania polskich przemysłowców metalowych rozszerzenia zbytu swoich wyrobów zagranicą nie ustają. Otrzymaliśmy świeżo liczby dotyczące wywozu zagranicę wyrobów Fabryki Przewodów Rurowych „Compensator“ W. Maciejewski i S-ka w Warszawie, która jest członkiem Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych. Fabryka „Compensator“ wyrabia rury faliste kompensacyjne do przewodów parowych podług wynalazku ś. p. inż. Władysława Maciejewskiego i całe przewody rurowe.

W roku bieżącym fabryka „Compensator“ uzyskała dostawy zagranicę, które obejmują następujące liczby:

Kraj	Waga w kg	Wartość w zł
Italja.	2 620	11 899
Szwajcarja	2 135	17 589
Z. S. R. R.	61 390	276 362
Ogółem	66 145	305 850

Jest godnem zaznaczenia, że wyroby polskiej fabryki „Compensator“ znalazły uznanie w tak uprzemysłowionych krajach jak Szwajcarja i Italja, w których przemysł metalowy stoi na wysokim poziomie.

ODCZYT W KOLE ODLEWNIKÓW.

Koło Odlewników podaje do wiadomości, iż dnia 20 października r. b. odbędzie się w Stowarzyszeniu Techników w Warszawie zebranie odczytowe, na którym p. inż. R. Szymanderski wygłosi referat p. t. „Piec odlewniczy rotacyjny na pył węglowy“.

POWIĘKSZENIE KAPITAŁU ZAKŁADOWEGO

S. A. „PELIKAN“.

Fabryka Wyrobów Metalowych „Pelikan“, Spółka Akcyjna zwiększyła, drogą emisji nowych akcji, swój kapitał zakładowy o złotych 268 625.

Obecnie kapitał akcyjny Spółki wynosić będzie złotych 706 125,—, podzielonych na 4 035 akcji po złotych 175 każda. („Monitor Polski“ № 232 z dn. 8. X. 1931).

KOLEJNICTWO POLSKIE NA TLE STOSUNKÓW MIĘDZYNARODOWYCH.

„Inżynier Kolejowy“ w № 10 przytacza liczby zebrane przez niemieckiego autora o kolejnictwie polskim. Z liczb tych podajemy poniżej najbardziej charakterystyczne.

Na 10 km długości sieci przypada parowozów: w Niemczech 4,6, Francji 4,6, Austrii 4,8, Czechosłowacji 3,6, Polsce 3,0, Rosji 2,2 i Rumunji 2,0. Podobnie przedstawia się rzecz w stosunku do wagonów osobowych, przypada bowiem wagonów osobowych na 10 km sieci: w Niemczech 12, Austrii 10,4, Francji 8,7, Czechosłowacji 7,8, Polsce 5, Rumunji 3,3 i Rosji 3,2. Pod względem ilości wagonów towarowych wysuwa się Polska na 4 miejsce: Niemcy 123,8, Czechosłowacja 96,2, Francja 93,2 i Polska 82,4.

Przeciętne oddalenie od siebie pociągów osobowych wynosiło w Rosji 84 km, Rumunji 77, Polsce 41, Austrii 33 i Czechosłowacji 30 km, zaś pociągów towarowych w Rosji 449 km i Austrii 124 km. Powyższe cyfry wskazują — zdaniem autora — na wybitnie małe zaopatrzenie Polski w tabor w stosunku do państw środkowo i zachodnio europejskich, na znaczne podobieństwo w odległościach przewozowych z Rosją i Rumunją, na silne obciążenie ruchowe polskiej sieci kolejowej i stosunkowo duże przeciążenie środków przewozowych.

Zasady te znajdują dalsze poparcie, gdy porówna się rzeczywiste obciążenie ruchowe w przewozie towarów, w którym Polska wysuwa się po Niemczech na drugie miejsce. Ilość tonnokilometrów na 1 km sieci wynosiła w Niemczech 1,28 miljonów, w Polsce 1,26 milj., w Rosji 1,18 milj., zaś w Czechosłowacji 0,961 i w Austrii 0,744.

Jeżeli porównać zatem z jednej strony zaopatrzenie w środki przewozowe Polski i Niemiec, a z drugiej strony osiągnięte tonnokilometry na 1 km sieci, to stwierdzić należy nadzwyczajną wydajność pracy kolei polskich, która jednak zdaniem autora osiągniętą być może kosztem zniszczenia substancji.

Dochody z ruchu osobowego na 1 km. sieci wynosiły w 1000-cach złotych: w Niemczech 57, w Austrii 42, w Polsce 21, w Czechosłowacji 23, w Francji 19, w Rosji 18 i w Rumunji 16 — zaś w ruchu towarowym (w 1000 zł): w Niemczech 125, w Austrii 83, Rosji 77, w Czechosłowacji 82, w Francji 59, w Polsce 56 i w końcu w Rumunji 33. Cyfry te wskazują na względnie duże znaczenie ruchu osobowego w polskiej gospodarce kolejowej.

Jeżeli porównać z temi dochodami wydatki eksploatacyjne na 1 km. sieci, to okażą się następujące cyfry w 1000 złotych: Niemcy 170, Austria 134, Czechosłowacja 100, Rosja 83, Francja 79, Polska 74 i Rumunja 59, z których to cyfr wynika, że Polska i Rumunja wydają najmniej z wyliczonych państw na cele eksploatacji.

WIADOMOŚCI Z ZAGRANICY.

Zniżka płac w Niemczech. Na mocy zarządzenia rządu Rzeszy zostały wymówione umowy o płacach przeszło 1/2 miliona robotnikom zatrudnionym na kolejach, pocztach oraz w innych przedsiębiorstwach państwowych.

Niemiecki Związek Przemysłowy w sprawie kryzysu. Związek Przemysłu Niemieckiego oraz główne stowarzyszenia przemysłu i handlu niemieckiego wystosowały do członków rządu oraz do osób kierujących niemiecką polityką ekonomiczną obszerny memoriał o sytuacji obecnej. Przemysłowcy i kupcy niemieccy widzą wyjście z ciężkiej sytuacji jedynie w energicznej i rychłej pomocy ze strony rządu, o ile ten nie będzie kierował się w swej akcji ratowniczej interesami partyjnymi. O kompromisie pomiędzy metodami ekonomicznymi kapitalizmu i socjalizmu nie może być mowy. Polityka niemiecka powinna się kierować jedynie systemem ekonomii indywidualistycznej. Zniżka cen jest konieczna, ale musi być poprzedzona przez wszelkie niezbędne środki w polityce społecznej i finansowej.

Program przedstawiony przez wyżej wymienione organizacje przewiduje duże zmniejszenie wydatków publicznych, dostosowanie płac robotniczych do warunków konkurencji, reformę administracji państwa oraz instytucji społecznych, zmniejszenie taryf kolejowej i pocztowej, konsolidację długu bieżącego i wiele innych ograniczeń. Zdrowa waluta winna być utrzymana i wszelkie eksperymenty w tej dziedzinie są niedopuszczalne.

Polityka handlowa powinna popierać rozwój eksportu, oraz dbać o rozszerzenie rynków wewnętrznych.

Rentowność niemieckich towarzystw akcyjnych w roku 1930. „Berliner Tageblatt“ podaje zestawienie dotyczące rentowności poszczególnych działów przemysłu niemieckiego w roku 1930 w porównaniu do roku 1929. Poniżej podajemy dane dotyczące dochodowości przemysłu metalowego.

Z poniższej tablicy wynika, że z wyjątkiem jednego przedsiębiorstwa w dziale samochodowym i lotniczym wszystkie pozostałe wykazały w roku 1930 znacznie mniejszy zysk bilansowy niż w roku 1929; dział metalowy, który w roku 1929 dał 2,6% zysku w stosunku do kapitału akcyjnego, w roku 1930 nie dał zysku wcale. Dział budowy okrętów zarówno w jednym jak i w drugim roku nie wykazał żadnego zysku. Fabryki działu maszynowego dały w 1929 roku 9,3%, a w 1930 roku 7,4% zysku; fabryki działu elektrotechnicznego i optycznego dały zysku 12,4% w r. 1929 i 10% w r. 1930. Jedynie przemysł samochodowy i samolotowy z 14,7% w roku 1929 zwiększył wysokość zysku do 26% w roku 1930.

Zysk brutto w poszczególnych działach rozdziela się podobnie do zysku netto, gdyż te dwie pozycje są od siebie zależne. Tak więc znowu jedynie dział samochodów i samolotów wykazał w roku 1930 zysk brutto wyższy aniżeli w roku poprzednim.

Wreszcie ostatnia pozycja — dywidenda w %/0 kapitału — spadła w grupie metalowej o około 67%/, w grupie maszynowej o około 12%/, w grupie elektrotechnicznej i optycznej o ok. 55%/. Grupa samochodowa dała dywidendę w tej samej wysokości 10%/, a przedsiębiorstwa budowy okrętów zwiększyły dywidendę z 2,1% do 3%. Zaznaczyć trzeba, że w tej ostatniej grupie dywidenda została wypłacona z funduszy rezerwowych, gdyż fabryki budowy okrętów, jak to już zaznaczyliśmy, nie dały ani w roku 1929, ani w 1930 żadnego zysku.

Pomoc dla zagrożonych gałęzi przemysłu w Niemczech. W Niemczech w okresie pomyślnego rozwoju gospodarczego rozbudowano nadmiernie świadczenia publiczne, a w szczególności socjalne, oraz podniesiono wydatnie pod wpływem polityki rządowej poziom płac zarobkowych. W miarę pogłębiania się trwającego obecnie kryzysu uznano tę drogę za błędną i pod hasłem obniżenia kosztów produkcji przystąpiono do likwidacji obciążeń przemysłu, gdyż jedynie realizacja tego hasła może zapewnić zbyt towarów niemieckich.

GRUPY	Ilość towarzystw	31 grudzień 1929 r.						31 grudzień 1930 r.					
		Kapitał akcyjny	Czysty zysk	Dywidenda	Zysk netto	Zysk brutto	Dywidenda	Kapitał akcyjny	Czysty zysk	Dywidenda	Zysk netto	Zysk brutto	Dywidenda
		w tysiącach marek niemieckich			w %/0 kapitału			w tysiącach marek niemieckich			w %/0 kapitału		
Metalowa	37	102,2	+2,7	3,4	2,6	9,4	3,3	102,2	-0,4	1,1	—	3,2	1,1
Maszynowa	32	104,7	+9,8	7,7	9,3	15,1	7,3	104,9	+7,8	6,7	7,4	14,0	6,4
Samochodowa i Lotnicza . .	1	15,0	+2,2	1,5	14,7	24,0	10,0	15,0	+3,9	1,5	26,0	34,7	10,0
Elektrotechn. i Optyczna . .	12	19,4	+2,5	1,4	12,4	23,2	8,9	20,0	+2,0	0,8	10,0	20,1	4,0
Budowy Okrętów	4	37,8	-7,0	0,8	—	—	2,1	27,0	-0,1	0,8	—	9,6	3,0

Pierwsza fala redukcji płac, zapoczątkowana na jesieni roku ubiegłego, wpłynęła na obniżenie się ogólnego poziomu płac o 5—8%. Jednocześnie dokonano wyłomu w uznawanym dotychczas za nienaruszalny stanie świadczeń socjalnych, obniżając poważnie świadczenia chorobowe i zapomogi dla bezrobotnych.

Ostatnio zanotować należy nowy objaw rządowej akcji sanacyjnej, zmierzający do ochrony podstawowej gałęzi przemysłu—kopalnictwa węglowego.

Przemysł węglowy Zagłębia Ruhry, który uzyskał już w roku ubiegłym niżkę płac, wystąpił pod wpływem rosnących trudności o dalszą ich modyfikację. Orzeczenie rozjemcze wprowadziło niżkę w wysokości 7% oraz określiło czas trwania umowy zbiorowej na 4 miesiące. Obie strony nie uznały tego orzeczenia; w szczególności ze strony przemysłu wysuwane były obiekcje, że redukcja płac o 7% nie zapewni dostatecznej ochrony dla węgla niemieckiego.

Poraz pierwszy w praktyce rozjemstwa przymusowego *orzeczenie rozjemcze zostało uchylone aktem rządowym*, który wprowadził jednocześnie nowe warunki pracy. Zarządzenia te wydano tak pośpiesznie, że nie starczyło czasu na zwykłą drogę ogłoszenia w druku odpowiedniego „rozporządzenia koniecznego” („Notverordnung“), które zostało poraz pierwszy chyba w praktyce rządowej, podane do wiadomości publicznej *przez radjo*.

To niezwykle radykalne posunięcie wywołane było następującymi przyczynami. Ze strony rządu uznany został 4-miesięczny termin umowy zbiorowej za zbyt długi; obecne warunki gospodarcze świata, a w szczególności korzystna sytuacja węgla angielskiego po spadku funta, wymagają dużej zdolności przystosowania się kosztów własnych do zmieniających się konjunktur, co może być osiągnięte tylko drogą krótkich umów zbiorowych, łatwych do zmodyfikowania.

Również ze strony rządu stwierdzone zostało, że 7% obniżka płac jest niewystarczająca, jednak względy oportunistyczne nie pozwoliły na głębsze zmiany. Dlatego też postanowiono zmniejszyć koszty własne kopalni węgla drogą specjalnej ulgi, zwalniając przemysł węglowy od opłat za robotników zatrudnionych w kopalniach pod ziemią na rzecz ubezpieczenia na wypadek bezrobocia. Jest to pozycja wcale poważna, gdyż udział pracodawcy w składce ogólnej na ten cel wynosi obecnie 3¼% od zarobku robotnika.

Należy dodać, że już „Notverordnung“ z dnia 5 czerwca r. b. zapowiadało zwolnienie przemysłu węglowego od opłat na ubezpieczenie bezrobocia, jednak pod warunkiem obniżenia cen o 6%. Wtedy przemysł z tej oferty nie skorzystał. Obecnie przemysł uzyskał zwolnienie od wspomnianych składek bez tego warunku, t. j. bez obniżki cen węgla. Ponieważ dotyczy to tylko robotników pracujących pod ziemią, przeto łączny efekt tego zarządzenia wraz z generalną obniżką płac o 7% wyrazi się obniżką kosztów robocizny przeszło o 9%. Jest to niewątpliwie dużo, gdyż robocizna stanowi w kosztach wydobycia węgla przeszło 60%.

Powyzszy system premjowania przemysłu węglowego został przyjęty przez sam przemysł z dużą rezerwą. Niemniej przewidywana jest ochrona tą drogą jeszcze innych gałęzi przemysłu. Pozatem przewidywana jest dalsza niżka płac we wszystkich gałęziach przemysłu oraz dalsza redukcja świadczeń socjalnych,

zaznaczona już w „Notverordnung“, ogłoszonym w pierwszych dniach b. m.

Ostatnie zarządzenia wskazują ponadto na zupełny prawie zanik autorytetu rozjemstwa przymusowego. Doniedawna decydujący w zakresie płac czynnik, jakim były niezależne organy rozjemcze, został zastąpiony przez rozjemstwo rządowe — dodać trzeba — bez najmniejszego sprzeciwu ze strony sfer robotniczych.

Płace pracowników kolejowych w Anglii. Jako ilustrację stosunków panujących w Anglii na tle bezrobocia i załamania się funta sterlinga, przytaczamy za miesięcznikiem „Inżynier Kolejowy“ wyjątek z ankiety o płacach pracowników kolejowych w Anglii.

Z powodu wystąpienia angielskich Towarzystw Kolejowych przed Narodową Izbą Płac o niżkę płac i zmianę warunków pracy pracowników kolejowych, przytoczono pewne ciekawe liczby z tej dziedziny.

Według słów przedstawiciela Towarzystw Kolejowych, ciężar nadmiernych wynagrodzeń i nieodpowiednie wymagania regulaminu pracy były główną przeszkodą w staraniach zapobieżenia znacznemu spadkowi wpływów z przewozów kolejowych. Sprawy warunków pracy były załatwione w czasie, gdy koleje pozostawały pod kontrolą rządową w pierwszych latach powojennych w okresie optymizmu i wysokich płac.

Wzrost kosztów utrzymania ponad poziom 1914 roku wynosi 55%, przeciętny zaś wzrost płac w kraju 70—75%, gdy tymczasem wzrost uzgodnionych płac w kolejnictwie wskazuje ponad 120%, a wzrost ogólnych wydatków kolejowych dochodzi do 140% w porównaniu ze stanem przedwojennym.

Z drugiej strony przewozy w 1929 r. były mniejsze niż przed wojną i spadają nadal w niepokojący sposób.

Z Międzynarodowego Kartelu Cyny. W związku z zawieszeniem wypłat w złocie przez Bank Angielski rozeszły się pogłoski jakoby zostało rozbite porozumienie pomiędzy producentami cyny. Aby zaprzeczyć tym nieuzasadnionym pogłoskom Komitet Międzynarodowego Kartelu Cyny wydał przed paru dniami komunikat o następującej treści:

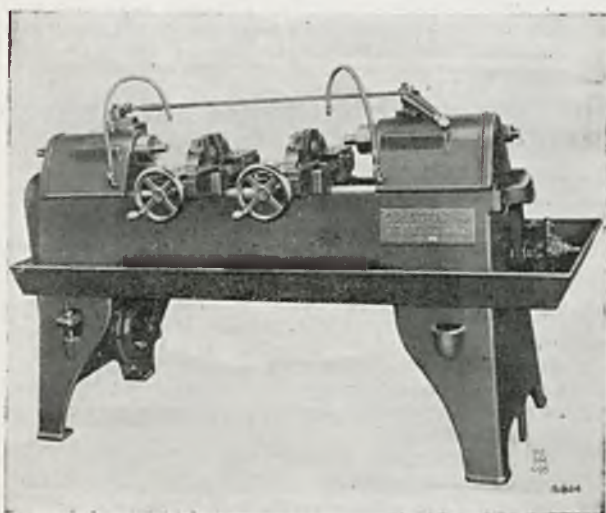
„Zbadawszy sytuację, jaka się wytworzyła po spadku waluty angielskiej, komitet stanowczo zaprzecza wszelkim pogłoskom o załamaniu się programu ograniczeń, stosowanego przez pięć państw, należących do kartelu. Członkowie Kartelu kontynuują nadal swoją pracę nad urzeczywistnieniem programu“.

Spadek eksportu maszyn rolniczych ze Stanów Zjednoczonych. Wartość eksportu maszyn rolniczych ze Stanów Zjednoczonych wyniosła w pierwszym półroczu r. b. około 50 milionów dolarów, czyli o 36½% mniej, aniżeli w tym samym okresie roku ubiegłego.

Spadek eksportu zaznaczył się przede wszystkim w stosunku do rynków kanadyjskiego, argentyńskiego i australijskiego, gdzie rolnictwo wskutek spadku cen płodów rolnych przechodzi bardzo poważny kryzys. Również znacznie zmniejszyły się dostawy do Rosji Sowieckiej, które w latach poprzednich zajmowały naczelne miejsce w eksporcie maszyn rolniczych ze Stanów Zjednoczonych.

Wprowadzenie hamulców zespolonych w ruchu towarowym na kolejach Czechosłowacji. Zarząd Kolei Czechosłowackich zdecydował się ostatecznie na wybór hamulca systemu Bozica do prowadzenia pociągów w ruchu towarowym na hamulcach zespolonych. Koszty ogólne wprowadzenia hamulca obliczono na 250 milj. Kor. cz. (około 6,6 milionów złotych). W roku bieżącym ma być wydane na ten cel 33 miliony, w r. 1932 — 84 miliony koron. Właścicielem licencji hamulców systemu Bozica są zakłady Skoda. („Inż. kolej.”).

Nowa maszyna do centrowania. Amerykańska wytwórnia obrabiarek do metali „Sundstrand Machine Tool Co” w Rockford, 111, wypuszcza na rynek nową maszynę, która oprócz centrowania, może również z dobrym skutkiem być używana do takich prac jak: nawiercanie, rozwiercanie, zaczyszczanie powierzchni i gwintowanie, — zwłaszcza dla przedmiotów z pręta, gdy obydwie końca jednocześnie mogą być obrabiane.

Jak widać na rysunku maszyna ma dwie główce i dwa imadła; dla dostosowania odstępu między głowicami do długości obrabianego przedmiotu, prawa głowica oraz oba imadła mogą być przesuwane wzdłuż łoża.

Napęd odbywa się od silnika elektrycznego, mocy od 1 do 5 KM o $n = 900$ do 1800, zależnie od wielkości obrabiarki, umieszczonego w lewym końcu ramy, zapomocą klinowego pasa. Przez dodanie przekładni Westinghouse'a można otrzymać dla wrzecion cztery ilości obrotów od 85 do 1800.

Wrzeciona obu głowic obracają się na wałkowych łożyskach, otrzymują ruch od napędu zapomocą czołowych kół zębatach i mogą pracować jednocześnie lub niezależnie jedna od drugiej.

Wrzeciona mają otwór poosiowy o średnicy 14,08 mm ($19/32$ ”) dla długich prętów i zakończone są stożkami Morse'a № 3. Ruch wzdłużny wrzeciona wynosi 101,6 mm (4”) i otrzymuje się zapomocą zębataki i odpowiedniego koła zębatego. Obydwie wrzeciona, pracując jednocześnie, mogą się przesuwac po 44,5 mm ($13/4$ ”).

Umocowanie obrabianego przedmiotu odbywa się w szczękach imadeł zaciskanych oddzielnie, lub obu jednocześnie. Zamiast imadeł zwykłych mogą być zastosowane imadła pneumatyczne.

Maksimum możliwości pracy maszyny — jest praca w stali 2 wiertła 1”. Maksimum wielkość przedmiotów obrabianych: 152,4 mm (6”) średnicy i około 1830 mm (72”) długości.

Pompka dla płynu i zbiornik (w prawej części podstawy) uzupełniają wyekwipowanie maszyny.

NOTATKI.

Groźne memento. Wielokrotnie w ciągu ubiegłych lat zwracaliśmy w naszym piśmie uwagę przemysłowców metalowych na groźne skutki, jakie dla całego życia gospodarczego muszą wyniknąć niechybnie z nadmiernego obciążenia tego życia tak zwanymi „zdobyciami socjalnemi”.

Dziś świadomość tej grozy zaczyna przenikać w szersze koła społeczeństwa, interesujące się losem rodzimego przemysłu. Oto w № 234 „Gazety Handlowej” z d. 12 b. m., znajdujemy jasne i śmiałe postawienie sprawy w artykule zatytułowanym „Zniesienie świadczeń socjalnych”, którego treść przytaczamy poniżej.

Sytuacja naszych przemysłów eksportujących większe ilości swych wytworów jest w związku ze spadkiem waluty angielskiej i walut szeregu innych krajów w Europie, jak skandynawskich i Węgier, bardzo poważna. Znaczenie tej sytuacji docenia rząd, bowiem sprawą naszego eksportu zajął się na ostatnim posiedzeniu Komitet Ekonomiczny Ministrów. Sytuacja jest jednak tak dalece poważna, iż wymaga radykalnych posunięć. O ile sprawa utrzymania i podwyższenia podatków jest podyktowana względami najważniejszymi, jak równowaga budżetowa i utrzymanie waluty, to jednak niezrozumiałą jest rzeczą utrzymywanie niepomierne wysokich świadczeń socjalnych, które w dobie obecnego kryzysu stać się mogą groźnym memento dla wielu gałęzi naszego przemysłu. Jak wysoka jest suma świadczeń socjalnych, wskazuje najdobitniej fakt, iż ogólna suma wszystkich podatków państwowych i komunalnych, wpłaconych przez hutnictwo wynosi według danych Związku Hut Żelaznych prawie tyleż, co ogólna suma świadczeń socjalnych. Tak więc hutnictwo w roku 1930 wpłaciło z tytułu podatków państwowych i komunalnych sumę 27 588 929 zł, a wpłaty na świadczenia socjalne wyniosły 26 655 981 zł, czyli różnica nie przekracza nawet 900 000 zł. Sytuacja, w której świadczenia socjalne stanowią tyleż, co podatki, jest w okresie obecnego kryzysu nie do utrzymania i musi ulec zmianie. Jeżeli dodamy, iż cały przemysł górniczo-hutniczy G. Śląska wpłaca ogółem rocznie tytułem świadczeń 90 milj. zł, co równa się całemu budżetowi województwa śląskiego, to paradoksalność sytuacji występuje z całą jaskrawością. Wszak na budżet składają się podatki całej ludności G. Śląska, a na sumy świadczeń socjalnych tylko część tej ludności, a mianowicie pracodawcy, pracownicy i robotnicy zakładów przemysłowych. *Reorganizacja zasadnicza obciążeń socjalnych względnie czasowe ich zawieszenie jest koniecznością, która przyniesie może ulgę całemu przemysłowi, pracodawcom i robotnikom*).*

*) podkreśl. nasze (Red.).

W Z I M I E 1931/32

P. L. L. „L O T”

udzielają od normalnych cen biletów
zniżki 40%

(dla stałych członków L. O. P. P. 50%),
dzięki czemu ceny biletów samolotowych
wynoszą mniejszej tylko tyle, co ceny
biletów kolejowych III kl.

RYNEK TOWAROWY NA SUROWCE I ARTYKUŁY TECHNICZNE DLA PRZEMYSŁU METALOWEGO.

Ceny hurtowe na surowce i artykuły techniczne dla przemysłu metalowego (pg. danych S. A. „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi“), podane w № 33 „Przemysłu Metalowego“ z 15-go VIII. 1931, pozostają bez zmiany w d. 15 października 1931 r.

Ceny metali według notowań giełdy londyńskiej w dn. 16. X. 1931 r. w złotych po kursie dnia za tonnę metr.

Aluminium	—	Miedź standard	1221
Antymon	—	Ołów miękki	463
Cyna standard	4582	Nikiel	—
Cynk hutniczy	542	Rtęć	21141
Miedź elektrolityczna	1467	Srebro za 1 kg	81

Ceny rur żeliwnych.

Biuro Sprzedaży Rur Zjedn. Odlewni „Ruropol“ w Warszawie ul. Nowy Świat 35 notuje następujące ceny w złotych za 100 kg., obowiązujące do odwołania:

Rury wodociągowe (stojąco lane) . . . . . zł. 59.—
+ dopłata rozmiarowa

Fasony zależnie od typu i rozmiaru o zł. 13 do 25 drożej za 100 kg.

Ceny powyższe należy rozumieć franco wagon stacja załadowania przy pełnowagonowych zamówieniach.

AKCJE PRZEMYSŁU METALOWEGO NA GIEŁDZIE WARSZAWSKIEJ (16. X. 1931.).

Notowania akcji przemysłu metalowego na giełdzie warszawskiej w złotych.

	Wartość nominalna	Najwyższy i najniższy kurs tygodnia
Borman, Szwede i S-ka	100	— —
Brown Boveri I-III em.	100	— —
*H. Cegielski serja C	100	— —
B. Hantke	1000	— —
*Kabel	100	— —
Lilpop, Rau i Loewenstein	25	12,75 12
*Modrzejowskie Zakłady	50	4,— 3,75
Norblin, B-cia Buch i T. Werner em. I ost. i II	100	— —
Ostrowieckie Zakłady em. I serja a i b	50	— —
*Parowozów Budowa em. I i II	25	12,50 12,50
em. III	100	— —
Plewkwicz	1000	— —
*Pocisk	25	— —
„ imienne zwykłe	25	— —
Rohn, Zieliński	52	— —
Rudzki	50	— —
*Starachowice	50	6,25 6,25
Suchedniów	12,50	— —
*Ursus	15	— —
Wulkan	25	— —
„ imienne	25	— —
Zieleniewski — Fitzner-Gamper em. I-II ost. i III	100	— —
*Zjednoczenie Fabr. Maszyn Rolniczych	50	— —

Fabryki, oznaczone gwiazdką, posiadają również akcje uprzywilejowane, niedopuszczone do obrotów giełdowych.

Inżynier - elektryk

z praktyką na stacji prób dużej fabryki elektrotechnicznej oraz w biurze konstrukcyjnym w dziale budowy silników, prądnic i transformatorów, ze znajomością języków: polskiego, niemieckiego i rosyjskiego, poszukuje zajęcia w ruchu lub biurze technicznym.

Blizszych informacji udzieli
Redakcja „Przemysłu Metalowego“.

Patenty udzielone przez Urząd Patentowy.

12950. „Olkusz“ Fabryka Naczyń Emalowanych Spółka Akcyjna w Olkuszu. Sposób wyrobu naczyń kuchennych.
12946. Wacław Suchowiak. Żóraw obrotowy wypadowy z wysięgnicą łamaną.
12956. Reichmann-Becker-Polyp G. m. b. H. Kleszcze wieloszczękowe. Dodatkowy do patentu Nr. 11612.
12978. Witkowitz Bergbau und Eisenhütten-Gewerkschaft i Josef Kartin. Urządzenie hamulcowe maszyny wyciągowej.
12964. Aleksander Krzywiac. Kuchenka gazowa.
12987. Leo Gustave Edmund Poyer. Drzwi rozsuwane.
12998. A. Allström Osakeyhtiö. Sposób łączenia brzegów arkuszy drzewnych używanych do wyrobu dykty i maszyna do odpowiedniego przykrawania brzegów tych arkuszy.
12995. Max Schlötter. Sposób elektrolitycznego wydzielania metali ciężkich.
13002. Hjalmar Olkarinen. Samoczynne urządzenie do mierzenia i obliczenia pni drzew ściętych.
12905. F. L. Smith & Co. Ltd. Maszyna do regulowania ilości doprowadzanego materiału pyłkiego.
12921. Kristian Middelboe. Maszyna do napełniania worków lub podobnych naczyń odważoną ilością materiału pyłkiego.
13003. C. Lorenz Aktiengesellschaft. Sposób używania przyrządów do wyznaczania zawartości gazów w ciałach stałych, zwłaszcza metalach i urządzenie do wykonywania tego sposobu.
13001. Hermann Sewerin. Aparat do badania gazów kopalnianych.
12991. Brunsviga - Maschinenwerke Grimme, Natalis & Co. Aktiengesellschaft. Mechaniczne urządzenie napędne maszyny do rachowania.
12938. Jens Thomsen. Motyka do przerywania buraków.
12931. Aleksander Kopyciński. Lemiesz wymienny do pługa cienkoskibowego o kadłubach pługowych, odcinających ukośne cienkie warstwy ziemi o grubości, niezależnej od głębokości orki. Dodatkowy do patentu № 11582.
12970. Hans Rosen. Maszyna do rozsypywania nawozu sztucznego lub wapna.
12893. Kuxmann & Co. Komm. Ges. a. Akt. Sprzęt do siewnika do nawozu sztucznego.
12892. Helene Kampsmeier. Skrzynia wysiewna siewnika do nawozu sztucznego.
12952. Adolf Sternemann. Maszyna do łamania i odcinania łożdyg naci ziemniaków.
13036. Heinrich Lanz Aktiengesellschaft. Młocarnia.
12941. Ferdynand Tarnawski. Sortownik bębnowy.
12951. Stanisław Jamiołkowski i Emil Mikke. Kolczyk do cechowania zwierząt lub przedmiotów.
12993. Georg Boden. Dwusuwowy silnik spalinowy na płynne lub gazowe paliwo z dwoma współbieżnymi, poruszającymi się jeden wewnątrz drugiego tłokami jednego cylindra. Dodatkowy do patentu № 11620.
13035. Daimler-Benz Aktiengesellschaft. Wstępna komora spalania do szybkoobrotowych wysokoprężnych silników Diesla.
12940. Józef Szydłowski. Dwusuwowy wysokoprężny silnik spalinowy chłodzony powietrzem, o układzie cylindrów w gwiazdę i bezpowietrznym wtrysku paliwa, nadający się w szczególności do samolotów.
12988. Heinrich Hofmann. Urządzenie do samoczynnego doprowadzania paliwa do bezpływakowych gaźników silników spalinowych ze zbiorników, umieszczonych poniżej tych gaźników.
13014. Karl Gottmanns. Łożyisko nastawne.
13040. Wilhelm Seltner i Ceskomoravska-Kolben-Danek Towarzystwo Akcyjne. Koło linowe.
12953. Firma Koppel & Co. Wałek do przesuwacza pasów.
12955. Miroslav Grunta. Odgałęzienie rury. Dodatkowy do patentu № 12728.
13017. Fried. Krupp Aktiengesellschaft. Rura do przegrzewania tworzyw w stanie roztopionym, płynów, parigazów.
12918. Philip Keith Saunders. Zawór przeponowy.
13024. Konrad Starke. Zasuwa.
12927. Otto Michalk. Pędnia.
12928. Otto Michalk. Pędnia.
13015. Maschinenfabrik Heiner. Korfmann jr. Pędnia nawrotna do silnika, pracującego powietrzem sprężonym.